

KØN

BE

VÆ

Af Rikke Pristed, *psykolog,*
og Esben Esther Pirelli Benestad, *professor*

GER

SIG

I dag kan danske borgere definere deres eget juridiske køn, og samme udvikling spredt sig nu over hele verden. Hvad er det, som har flyttet køn så betydeligt i så mange lande, og hvad indebærer dette rent sprogligt og terapeutisk?

I 2014 indførte Danmark, efter omfattende vurderinger fra flere sider, en ny ordning for bestemmelse af juridisk køn (25/6-2014, lov nr. 752).

Denne bestemmelse indebærer i korte træk, at køn skal være selvbestemt, og uafhængigt af diagnose og kønsorganer, kun afhængigt af den enkeltes opfattelse af sig selv og sit, eller sine, køn.

Det, som står tilbage af samfundets kontrol over juridisk køn, er en seks måneders refleksionsperiode. Den virker sådan, at ønsket om kønsændring skal gentages, når der er gået seks måneder fra første henvendelse. Samtidig åbnes der op for flere valg: Man kan definere sig som kvinde, som mand eller som noget tredje, udelukkende baseret på sin egen subjektive opfattelse.

Danmark har med dette bevæget køn fra objektivitetens diskurs, hvor det var myndighederne, der bestemte et menneskes køn, baseret på kønsorganernes udseende, til subjektivitetens diskurs, hvor afgørelsen er flyttet over til den enkelte. I Skandinavien lægger både Sverige og Norge sig formodentlig på linje med Danmark, hvad angår det selvbestemte. Norge har udsat debatten om et tredje alternativ til en senere runde.

Nepal, Indien, Bangladesh, Pakistan, Australien, New Zealand og Tyskland har allerede en tredje kønsmulighed. Malta er i 2015 kommet med en meget liberal lov om kønsudtryk og rettigheder. Tilsammen har næsten 25 procent af verdens befolkning her i 2016 mulighed for formelt at ændre køn, ikke bare til kvinde eller mand, men også til et tredje alternativ.

Samtidig arbejdes der i Verdenssundhedsorganisationen WHO med det nye ICD11, hvor man vil flytte køn ud af kapitlet for mentale forstyrrelser, og ind i et nyt, som skal omfatte køn og seksuel sundhed. I dette rum forsvinder "transdiagnoserne" og samles under paraplybegrebet "kønsinkongruens" ("gender incongruence"). Det er endnu usikkert, om børn også gøres til genstand for specifik inkongruens diagnostik.

Hvad er det, som har flyttet køn så betydeligt i så mange lande på så kort tid, og hvad indebærer dette rent sprogligt og terapeutisk?

Allerede i 1990'erne kom der forslag til flere pronominer end de to, som foreligger, om ikke i alle, så i hvert fald i mange sprog.

Den amerikanske forfatter og aktivist Leslie Feinberg introducerede pronominet "ze" for dem, som afviser køn, mens det kønsmangfoldige pronomen, "hir", blev bragt på banen af den australske terapeut Tracey O'Keefe. *Hir* blev udgangspunktet for "hen", som bruges i Norge, og er formaliseret i Sverige.

En af denne kroniks forfattere (Benestad) har gennem flere år benyttet ord og begreber som "kønsbegejstring", "transtalent", "transbegavet", "intersex talent", "intersex begavelse" m.fl. Dette er blevet rigtig godt modtaget, både af dem, som det specifikt gælder, og af mange andre.

Køn bevæger sig.

Det forstyrrer, udfordrer og kræver ord og begreber, som på en positiv måde kan bekræfte også dem, som ikke udtrykker eller oplever køn på almindelig vis. Ord er spejle for den enkelte. De skaber genkendelse, de oplyser, de udvider og definerer. De er mulige redskaber i terapeuters hænder.

Disse tendenser, fra Feinberg til Benestad, bekræfter bevægelsen fra objektivitetens til subjektivitetens diskurs, hvad angår forståelse af køn. Parallelt med dette har vi set en tiltagende indflydelse på hele tænkningen om køn fra dem, som selv repræsenterer ikke-almindelige opfattelser. Konsensusdokumenter udgivet af World Professional Association for Transgender Health (WPATH) og dokumentation vedrørende det aktuelle arbejde med ICD11 bekræfter den samme udvikling, som ikke bare introducerer nye ord og begreber, men som også vælger ord, der konnoterer det ikke-patologiserende, og beskrivelser, som tager udgangspunkt i det selvoplevede. Dette skaber grundlag for positive selvforståelser.

Det er en stor bevægelse at gå fra at være en terapeut, som diagnosticerer på baggrund af objektive kriterier, til at assistere den enkelte i at opnå en følelse af et godt kønsmæssigt tilhørsforhold. Samtidig ser vi mange steder at, behandlingstilbudet til anderledes kønnede er svigtende.

Spørgsmålet "hvem er jeg?" stilles ofte af dem, som søger assistance til at realisere det selvoplevede køn. Som gode terapeuter kan vi, i samarbejde med vores klienter, komme frem til positive svar. Det er hensigtsmæssigt at give "køns-tilbud", og disse er der flere af: Uafhængigt af, hvilket køn, du blev tildelt ved fødslen, kan du føle dig som kvinde, mand, trans*, intersex, både kvinde og mand, noget andet, tredje, eller ikke som køn overhovedet. Intet af dette er at betragte som forkert eller sygeligt. Der ligger en stor anerkendelse for kønsinkongruente i, at behandleren har et positivt og adekvat ordforråd.

Ord som transtalent og transbegavelse ser vi ikke bare som selvforklarende, men også som terapeutiske. Vi beskriver pronominet *hen* som *kønsmangfoldigt*, ikke *kønsneutral*, fordi vi mener, at den rådende to-kønsmodel i sprog og samfund

i dag, må udfordres. Brugen af begrebet "kønsneutral" bekræfter i stedet to-kønsmodellen ved, at *hen* kan bruges om alle, på linje med ordet "man". Som nævnt søger mange mennesker i mange lande tredje-køns alternativer. De, som forkaster køn, ser heller ikke *hen* som et alternativ. De foretrækker, at pronominer udelades helt, eller at man bruger "ze" eller "n"

I vores optik er der meget at vinde ved at tilbyde ord om kønsmangfold. Det giver mulighed for at møde og anerkende folk der, hvor de er, og for at assistere udviklingen i inkluderingens, kvalificeringens og hensynsfuldhedens ånd.

Køn bevæger sig. Det forstyrrer, udfordrer og kræver ord og begreber, som på en positiv måde kan bekræfte også dem, som ikke udtrykker eller oplever køn på almindelig vis. Ord er spejle for den enkelte. De skaber genkendelse, de oplyser, de udvider og definerer. De er mulige redskaber i terapeuters hænder. Endnu er der flere følelser og flere selvopfattelser, end der er velspejlede ord i det menneskelige univers. Terapeuter repræsenterer adgang til dette univers, en adgang, som mange søger i nød, smerte, og i jagten på sig selv og en raskmeldt plads på jorden. I erkendelsen af, at alt menneskeligt endnu ikke er kendt, og endnu ikke har ord og begreber, er det nyttigt at skaffe sig indsigt i de ord, som subkulturene selv udvikler.

Et forråd af ord som for eksempel "hen", "begavelse", "talent", og ikke mindst forståelse for inspirationen til disse ord, kan være afgørende for, at klienter føler, at de er kommet til det rette sted, og ikke, endnu en gang, til den forkerte klode. Det skaber grundlag for gode alliancer og gode forløb. ●

Rikke Pristed er autoriseret psykolog og specialist i sexologisk rådgivning (NACS) og lektor, Universitetet i Agder, Norge. Esben Esther Pirelli Benestad er læge, familierapeut IAP, specialist i klinisk sexologi NACS og professor i sexologi, Universitetet i Agder, Norge.